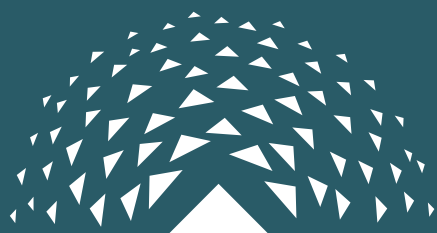

**A 2020. novemberi moldovai elnökválasztások
értékelése**

Evaluation of the November 2020 Presidential Elections
in Moldova

BARABÁS T. JÁNOS

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Barabás T. János, 2020

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2020.94>

Összefoglaló: A 2020. november 1-jén és 15-én tartott kétfordulós moldovai elnökválasztást az EU-párti Maia Sandu a szavazatok 57,72 százalékával nyerte meg az eddigi államfővel, az oroszbarát Igor Dodonnal szemben. Sandu keresni fogja a V4-országokkal való együttműködést, mert a választási programja külpolitikai részében a regionális egyensúlyra való törekvést fontos célként jelölte meg. A kiemelt moldáv–német kapcsolatok jótékonyan fognak hatni a magyar–moldáv viszonyra is. Ahogy előtérbe kerülnek a járvány miatt is egyre súlyosabbá váló gazdasági problémák, úgy fog a háttérbe tolódni a parlamentben a román unionista retorika, az előrehozott választások ügye és általában az ideológiai harc, és sokkal komolyabban merül fel a válságkezelésben való – legalább minimális – együttműködés kérdése. Az új elnök részéről tehát óvatos, kiegyensúlyozott politizálás várható: az általa beígért változások – a korrupció elleni harc, az igazságügyi, oktatási és adminisztrációs reform, valamint az európai uniós integráció (már a Nyugatnak a Moldova iránti érdektelensége miatt is) – csak lassan bontakozhatnak ki. Úgy vélem, számos lehetőség rejlik még a magyar–moldáv kétoldalú kapcsolatokban, amelynek kedvező hátteret biztosíthat a multilaterális és uniós környezet, valamint az ott már sikeresen működő OTP. Mivel várható, hogy más kormányok is élénken érdeklődni fognak az ez irányú magyar tervek iránt, érdemes lenne azzal kapcsolatban több információ közzététele.

Kulcsszavak: Moldova, Románia, EU, Oroszország, USA, Maia Sandu

Abstract: The November 2020 Moldovan presidential elections were won by the pro-European Maia Sandu (candidate for the centre-right Party of Action and Solidarity and its allies) with 57.72% of the votes. Most of the Moldovan diaspora voted against her opponent, the former head of state and Socialist Party leader, the Russian-friendly Igor Dodon. It can be expected that the new president will have a balanced regional policy, and the good Moldovan–German relations will also have a beneficial effect on the Hungarian–Moldovan relationship. Sandu will seek cooperation with the Visegrád Group because she has identified the regional relations as an important goal in her foreign policy election programme and the V4 became a major economic and security policy partner of Moldova – beside Romania. As serious economic problems emerge – due to the pandemic and the bad administration – the Romanian unionist rhetoric (the topic of the former elections) and the ideological struggle in general will be pushed into the background in Parliament, and (at least minimal) cooperation in crisis management will be more important. Thus careful reformist politics are expected from President Sandu focusing on fighting corruption, together with judicial, administrative and educational reforms, and the EU integration can be unfold slowly – due to the lack of interest of the West. Russia is interested in keeping the concession of the Chişinău airport, to maintain the status quo for the separatist region and to uphold energy policy interests. I think there are more good opportunities for the the Hungarian–Moldovan bilateral relations, which may be backed by the multilateral and the EU environment, as well as the successful Hungarian bank in Moldova, the OTP. It is expected that foreign governments will

take a keen interest in the Hungarian policy in East Europe including Moldova so the government should publish more information on the topic.

Keywords: Moldova, Romania, EU, Russia, USA, Maia Sandu

BEVEZETÉS

A 2020. november 1-jén és 15-én tartott kétfordulós [moldovai elnökválasztást](#) az EU-párti Maia Sandu nyerte meg az eddigi államfővel, az oroszbarát Igor Dodonnal szemben. A jobbközép Akció és Szolidaritás Párt (*Partidul Acțiune și Solidaritate*, PAS) és szövetségeseinek a jelöltje a mintegy 1.600.000 szavazat 57,72 százalékával győzte le ellenfelét, a szocialista pártelnököt. A választások előtt Moldovában komoly információs hadviselés zajlott a Nyugat és a Kelet között, főleg a médiában. Így például a sajtóban megjelent közvélemény-kutatási eredmények nagyon eltérőek voltak, mert azokat is manipulációs eszköznek használták. A nehéz gazdasági helyzetben lévő országnak mintegy 3,5 millió lakosa van, közülük több mint 1 millió külföldön él és dolgozik. Maia Sandu győzelmét a diszpóra szavazatai tették lehetővé. A Romániában élő hozzávetőleg kétszázezer moldávot például sms-ben, a [Facebookon](#) és a Twitteren mozgósították szavazásra az európai értékek nevében, sokszor személyre szabott üzenetekkel. A [külföldön élő moldávok 260.000](#) szavazatot adtak le, amelynek [több mint 90 százalékát Sandu kapta](#). Az Oroszországban élő kétszázötven-háromszázezer moldovait viszont csak alig látogatott internetes portálokon buzdították a Dodon melletti voksolásra – gyakran szélsőséges, néha Sandu-ellenes trágár üzenetekkel. Ennek eredménye többségében Dodonra leadott voks lett, ám a számuk alig érte el a tízezret.

Értékelésem szerint az orosz kormányzat a titkosszolgálati/információs tevékenysége révén sikeresnek bizonyult az elmúlt években egyes nagyobb léptékű ügyekben, pl. a chișinăui reptér koncessziójának a megszerzésében, de a jelek szerint a román fél is javítani tudott az aprómunka, a személyes megkeresések terén. A közösségi hálón és a mobiltelefonon megjelenő gépi üzenet olyan technológia, [amelyet az amerikaiak juttattak el Romániába](#).

AZ ÚJ ÁLLAMFŐ MOZGÁSTERE A POLITIKA ALAKÍTÁSÁBAN

Maia Sandu [közgazdász](#), az amerikai Harvard Egyetemen folytatott tanulmányokat, majd a Világbank vezető tisztviselője lett, 2012 és 2015 között pedig Moldova oktatásügyi minisztere volt. Később megalapította a jobbközép PAS-t, amely a kezdetektől fogva bírja a Nyugat bizalmát. A 2016-os elnökválasztáson még alulmaradt ellenfelével, Igor Dodonnal szemben, és akkoriban a média gyakran a szemére vetette a tapasztalatlanságát. A 2020-as választási kampányát

már profi módon szervezték meg, és Sandunak a kiegyensúlyozott, reformpárti, az EU-integráció iránt elkötelezettséget tanúsító üzeneteivel sikerült új támogatókat is toboroznia. A mostani győzelme nem csupán az államfői politikán változtat, hanem előrevetíti a következő évek pártpolitikai történéseit is. Meglátásom szerint ezek lényege az lesz, hogy az elmúlt 30 évet meghatározó baloldali/oroszbarát és jobboldali/románbarát ellentétre épülő politikai kultúra elmozdul a holtpontról, és előtérbe kerülnek a reformisták. Ilyen például Maia Sandu a jobboldalon, Ion Ceban, a baloldali érzelmű chișinăui polgármester vagy a populista Renato Usatîi. Ez az új politikusi generáció mérsékeltbb elveket vall, így nincs közöttük EU-ellenes, csak EU-szkeptikus, és nem hangoztatják sem a Romániával, sem az Eurázsiai Gazdasági Közösséggel való egyesülést. A [felmérésekből](#) kitűnik, hogy a lakosságot a konkrét társadalmi, gazdasági témák érdeklik, és az EU-ban látják országuk jövőjét. Mindezt nem sikerült Igor Dodonnak teljesen megértenie: a választók többsége az ideológiai üzenetek helyett jobb adminisztrációt, reformokat szeretett volna, míg ő és a szocialista vezetők annyira eltávolodtak a valóságtól, hogy az elmúlt hónapokban már az üzleti közösség, sőt a Kreml is [kifogásokat](#) emelt ellenük.

Továbbra is komoly probléma marad, hogy Moldova egy gyenge állam, amely belföldön nehezen működő adminisztrációval és társadalmi nehézségekkel küszködik, külföldről pedig erősen kitett az olyan hatásoknak, mint az energiaellátás biztonsága vagy a befektetők – ingadozó – bizalma. Ezért Maia Sandu elnök a törvényhozás kezdeményezésére az államot erősítő lépésekkel kezdi meg a munkát. Jelenleg nem az uniós integráció a legégetőbb kérdés, hanem pl. a költségvetés elkészítése, az állam működőképességének a biztosítása. Ha a politikusok továbbra is csak meddő geopolitikai és ideológiai vitákat folytatnak, azzal komoly veszélybe sodorhatják az országot. A jó hír az, hogy a 3 év múlva esedékes parlamenti választások után akár úgy is letisztulhat a pártpolitika, hogy átfogó, alapos reformokat fognak kezdeményezni. Kérdés, hogy e folyamatra hogyan fog reagálni a Kelet és a Nyugat. Magyarország akkor tud lépést tartani a változással, ha kreatívan, rugalmasan alkalmazkodik a moldovai kihívásokhoz (a többi külföldi vonatkozásról alább bővebben lesz szó).

Jelenleg nehéz a [törvényhozási munkát](#) bárhogy is felgyorsítani. A 101 fős parlamentben az ellenzéki PAS és szövetségese, a Méltóság és Igazság Platform (*Platforma Demnității și Adevărului*, Platforma DA) csak 25 képviselővel rendelkezik, míg a kormányzó szocialistáknak 37 mandátumuk van; a maradék helyek kisebb pártok között oszlanak meg, amelyek közül fontos kiemelni az oroszbarát üzletember, Ilan Shor pártját, amely ellenzékből támogatja a szocialista kormányt és Ion Chicu kormányfőt. Sandu államfőnek egyszerre kell ügyelnie a törvénykezés folyamatosságára, a transznyisztriai szakadár állammal való viszonyra, az állam gazdasági túlélésére, a külpolitikai egyensúlyra és a reformok megkezdésére, hiszen a parlamenti választások csak 2023-ban lesznek, és nem várható, hogy a baloldal az előrehozott választások tartásának ötletét támogatná.

A moldovai kormányzati munkában elvileg a magyar köztársasági elnökénél jóval fontosabb az államfő szerepe, aki a közvetlen választás miatt is erős legitimitást élvez. Az alkotmány szerint az elnöki hivatal szövegezi meg az ország kül- és

biztonságpolitikai stratégiáját, az államfő a hadsereg főparancsnoka, ő felügyeli a titkosszolgálatokat, és a parlament által megfogalmazott törvényjavaslatokkal szemben egyszer vétőjogot gyakorolhat: a szövegtervezetet további törvényhozási egyeztetésre visszaküldheti. Moldova tehát – Romániához hasonlóan – egy félelnöki köztársaság, ahol az államfő elvileg a hatalmi egyensúlyt biztosítja az alkotmánybíróság, a parlament és a kormány között; a végrehajtó hatalom az utóbbinál van. A gyakorlat azonban most eltér az elmélettől, mert az államfőnek kevesebb lehetősége lesz a kezdeményezésre. A jobboldali Maia Sandu ugyanis nehéz helyzetben van, mivel a parlamentben a baloldal van többségben, Ion Chicu kormányfő pedig előzőleg az eddigi államfő, a szocialista pártelnök Igor Dodon tanácsadója volt. A legégetőbb kormányzati gond a költségvetés biztosítása; az állam finanszírozása érdekében pedig külföldi hitelek felvételére van szükség, amihez viszont elengedhetetlen az államfő, a parlament és a kormány együttműködése.

Véleményem szerint, ahogy egyre inkább előtérbe kerülnek a (járvány miatt is) súlyos gazdasági problémák, úgy fog a háttérbe tolódni a román unionista retorika, az előrehozott választások témája és általában az ideológiai harc, s sokkal fontosabb lesz a válságkezelésben való – legalább minimális – együttműködés. Sandu részéről tehát óvatos, kiegyensúlyozott politizálás várható, így az általa beígért korrupció elleni harc, az igazságügyi és egyéb reform, valamint az európai uniós integráció – már csak a Nyugat Moldova iránti érdektelensége miatt is – csak lassan valósulhat meg.

AZ EU-VAL ÉS AZ USA-VAL VALÓ KAPCSOLATOK VÁRHATÓ ALAKULÁSA

Sandu győzelmét üdvözte [Ursula von der Leyen EB-elnök](#) is, és annak a reményének adott hangot, hogy „a szavazás egyértelmű üzenet, miszerint a választók a korrupció elleni fellépést és a jogállam visszaállítását várják”. Sandunak nem lesz könnyű dolga, ha az EB elvárásainak meg akar felelni, ráadásul a saját belpolitikai szövetségeseivel kellene kezdenie, hiszen a Platforma DA elnökét, a Nyugat-barát, populistát Andrei Naștasét a sajtó rendszeresen támadja a [zavaros üzletei miatt](#).

A Covid-19-járvány hatására az egészségügyi rendszer agyonterhelt, a vállalkozások zöme leállt, így a moldovai választók minden bizonnyal reménnyel tekintenek az uniós segítségre. Várhatóan azonban annál hamarabb fog megérkezni a Világbank hitele, amely stabilizálhatja a jövő évi költségvetést.

Moldova társult tagja az Európai Uniónak, s mivel az [exportja](#) 70–75 százalék oda irányul, mára az vált a fő partnerévé és a modernizációja motorjává. Az EU jelentős pénzügyi, szakmai és egyéb támogatást nyújt, amelyeket az ország nem tud nélkülözni. A német *Deutsche Welle* is kiemelte [Angela Merkel kancellár aszszony és Sandu államfő](#) jó kapcsolatát. Az EU jelenlegi költségvetése és programja ismeretében kijelenthető azonban, hogy a mostaninál aligha fog több támogatást

kapni Moldova, legfeljebb az európai bankok hitelajánlata lesz kicsit kedvezőbb – ugyanakkor a politikai viszony mindenképp szívélyesebb lesz. Moldovára viszont fokozottan érvényes, hogy a sorsa a térségben zajló nagyhatalmi küzdelemtől függ.

Az Amerikai Egyesült Államok Moldova-politikája várhatóan nem fog változni, továbbra is biztosítja a segélyeket, de előfordulhatnak hangsúlyeltolódások annak függvényében, hogy hogyan alakulnak Washington és az európai hatalmak közötti kapcsolatok.

Úgy vélem, a kiemelt moldáv–német kapcsolatok jótékonyan hatnak majd a magyar–moldáv viszonyra is. Sandu keresni fogja a visegrádi országokkal való együttműködést, hiszen a választási programjában a külpolitikára vonatkozóan a regionális egyensúly keresését nevezte meg az egyik legfontosabb célként. Érdekes lehet tehát multilaterális keretben is erősíteni a kétoldalú kapcsolatainkat.

A MAGYAR–MOLDOVAI KÉTOLDALÚ KAPCSOLATOK VÁRHATÓ ALAKULÁSA

A kétoldalú kapcsolataink húzóereje a [gazdaság](#): a kereskedelmi mérleg tavalyig 100 millió euró körül alakult, erős magyar aktívummal. Sajnos, a hagyományos termékeink (gyógyszer, agrártechnológia, elektronika) háttérbe szorultak a moldovai piacon, ahol a magyar zászlóshajó a 2018-ban az OTP tulajdonába került, és az ország harmadik legnagyobb bankjává nőtt [MobiasBanca](#) pénzügyintézet lett. Az idei – várhatóan 7–10 százalékos – moldovai gazdasági visszaesés a kétoldalú kereskedelmünket is sújtja, de a [moldáv gazdasági minisztérium](#) gyorsan beinduló növekedést prognosztizál. Fontos lenne, hogy magyar cégek is részt vegyenek abban, és vállalkozói hitelezéssel a MobiasBanca szintén fontos szolgáltatásokat tehetne.

A magyar kormány kiemelten támogatta Moldova nyugati integrálását, és jelentős segélyeket is nyújtott az országnak, így az új elnöknek sem érdeke a jó kapcsolataink gyengítése. Bár a Sandu mögött álló politikai erők előrehozott választásokkal váltanak le a jelenlegi oroszbarát szocialista kormányt, a járvány által súlyosított gazdasági problémák miatt azonban várhatóan a kormány a helyén marad, s lehet folytatni vele az eddigi szívélyes kapcsolatokat. A moldáv külügyminiszter jól ismeri hazánkat: korábban ő volt hazája budapesti nagykövete – az ő személye lehet az egyik támpont a viszony további alakításához.

HOGYAN VÁLTOZHAT MEG A VISZONY BUKARESTTEL, KIJEVVEL, ILLETVE MOSZKVÁVAL?

Az államfő az alkotmány szerint csak elvi irányt adhat a külpolitikának, de a valós befolyása ennél nagyobb, hiszen külföldön ő képviseli az országot, a médián keresztül pedig alakítja a közvéleményt. Sandu a választási programjában jó és kiegyensúlyozott kapcsolatokat ígért az európai uniós, a román, az

ukrán és az orosz viszonylatban egyaránt – ebben a sorrendben. A program megvalósulása jelentősen függ a térség biztonságának (az ukrán–orosz viszonytól, a török–nyugati konfrontációtól, az orosz–nyugati kapcsolatokról) az alakulásától, hiszen a külföldi tőke igen érzékeny arra. Az ottani belpolitikai folyamatok, illetve választások miatt várhatóan mind Oroszországban, mind Ukrajnában és Romániában erősödni fog a nacionalista retorika, ami azt vetíti előre, hogy Moldovában erőteljesebbé válik az információs/propaganda-hadviselés. Ez még egy okot jelent arra, hogy Sandu elnök óvatos konszenzuskereséssel haladjon előre.

ROMÁNIA

A világsajtó és az elemzők is Moszkvától Bukarest felé való elfordulást várnak a chișinăui külpolitikában. Ennek mértékét nem tartom száz százalékosnak, mert az ország [gazdasági](#) és biztonsági érdekei inkább az egyensúlykeresést igénylik. A [román külügyminisztérium a honlapján](#) két prioritást fogalmaz meg a román–moldáv kétoldalú kapcsolatok javítása szempontjából: egyrészt azt, hogy az egységes nyelv és kultúra miatt Chișinău ismerje el a két ország viszonyának speciális jellegét, másrészt Moldova vállalja fel határozottan az EU-integrációt.

A két állam egyesülése annyira nem aktuális, hogy Maia Sandu románbarát volta ellenére sem említette azt a választási kampánya során. Az EU vezető párosa, a német és a francia kormányzat több alkalommal is kifejtette a bukaresti és a chișinăui partnereinek, hogy a két ország egyesüléséről csak Moldova Köztársaság európai uniós tagfelvétele után lehet – esetleg – szó, vagyis előtte komoly reformokat kell végrehajtani a Prut folyón túl, hogy az ország „kompatibilis” legyen a Nyugattal. Az utóbbi években a román fél is az uniós integrációt sürgeti, és a bukaresti államfői és kormányprogramok csak áttételesen utalnak az egyesülésre, amikor a két országban élő egységes román nemzetre hivatkoznak. Az EU viszont sem a Nyugat-Balkán, sem Ukrajna integrálása után nem érdeklődik komolyabban, és a mostani uniós költségvetés révén is a belső kohézió és a reformok erősítésére törekszik. Ez azt jelzi, hogy még legalább egy évtizedig nem lesz képes újabb tagfelvételre. Ráadásul a bővítést a nyugati közvélemény sem támogatja, Moldova nyugatosításában elsősorban Románia, valamint a visegrádi és a balti országok érdekeltek.

A [román nacionalisták](#) Moldovát egy agyoncentralizált Romániába kívánják beolvasztani, amit a chișinăui üzleti-politikai elit az érdekeik megsértésének tekint. A moldáv közvélemény nagy része szintén ellenzi az egyesülést – nem utolsósorban azért, mert az 1919 és 1944 közötti román uralomnak korrupcióval, erőszakkal, [elnyomással terhes emléke van](#). Ugyanakkor egyelőre a román költségvetés és adminisztráció sem képes bekebelezni az elszegényedett szomszédot.

A közös jövő szempontjából fontos lesz a beígért moldovai infrastruktúra-fejlesztés román megvalósítása – az utak és a vezetékek építése még jelentősen elmaradt a tervektől. Bukarest mindehhez uniós finanszírozást remél, amibe nekünk is van beleszólásunk.

Veszélyesnek tartom a román nacionalizmusnak a választások utáni aktivizálódását Moldova ügyében. [Dan Dungaciu](#), a titkosszolgálatokhoz közel álló Információs Hadviselést és Stratégiai Kommunikációt Elemző Központ (LARICS) igazgatója nemrég egy sajtónyilatkozatában azt fejtette, hogy Bukarestnek feltevésekhez kell kötnie a Moldovának szánt segélyeket, vagyis a moldávok tegyenek gesztusokat a nagyromán eszmének.

UKRAJNA

Az ukrán média [a kapcsolatok várható lényegi javulása](#) miatt örül, amelynek fő oka, hogy mindkét elnök oligarchiaellenes, a szegénység felszámolására törekvő, Nyugat-barát, és a korrupció ellen fellépő politikai platformmal rendelkezik. Az előző moldáv politikai vezetők – Igor Dodon elnök és Vlad Plahotniuc oligarcha, volt demokrata pártelnök – jó kapcsolatokat ápoltak az ukrán üzletember-politikusokkal, köztük Petro Porosenkóval, az akkori elnökkel, s a kétoldalú kapcsolatoknak ez volt az alapja. Most viszont a reláció újragondolása várható tehát, ám abban komoly érdekellentétek is jelentkezhetnek. Ukrajna ugyanis bizonyára továbbra is inkább elszigetelné, gazdaságilag ellehetetlenítené Transznyisztriát, ám Moldova nem. Az ottani vezetésnek nem érdeke, hogy a szakadár terület összeomoljon, hiszen nem tudná szanálni, és az orosz befolyás is növekedne, ha az ott élők a chişinăui parlamentbe kerülnének. További súlyos gondot okoz a két állam között a Moldova vízszükségletének zömét biztosító folyó, [a Dnyeszter vizének apadás](#)a, amit egy ukrán erőmű tárolója és a felelőtlen mezőgazdasági technológiák használata okoz. Számos környezetvédelmi és hitelügy is terheli a kapcsolatokat, amelyek évtizedek óta nem kaptak kellő figyelmet.

Valószínűnek tartom, hogy a kezdeti lelkesedés után alábbhagy a derűlátás, és a gazdasági kérdések kerülnek az előtérbe, azon a téren azonban nem sokat tudnak nyújtani egymásnak. Várható, hogy a problémákat továbbra is a szőnyeg alá söprik majd: például Moldovában az ukránok alkotják a legnagyobb etnikai kisebbséget, Kijev mégsem foglalkozik velük, mert a többségük orosz érzelmű.

OROSZORSZÁG

A moldáv–orosz [kétoldalú kereskedelem](#) tavaly mintegy 407 millió dollár volt, amelyből 310 milliót az oroszországi energiahordozók tettek ki. Moldovának az európai uniós kereskedelme messze megelőzi az Oroszországgal folytatottat, ami azt jelzi, hogy az ország egyértelműen kikerült az orosz gazdasági térségből; mindazonáltal a szénhidrogénexport miatt még komoly orosz érdekeltségek vannak a területén. Már magában a Romániába telepített amerikai katonai létesítmények gyarapodása miatt is a „stratégiai mélység” biztonságpolitikáját folytatja a Kreml Moldovában, Transznyisztria pedig a szevasztopoli tengerészeti bázis előretolt helyőrsége. E biztonsági és gazdasági érdekeit a Belaruszban, Kirgizisztánban és a karabahi rendezéssel lekötött orosz fél inkább puha eszközökkel

igyekszik majd biztosítani – azok eddig is többnyire hatékonyak bizonyultak. Ilyen eszköz többek között az oroszbarát moldáv szocialista párt megreformálása, népszerűbb vezetők előtérbe helyezése és a Mi Pártunk vezetőjének, az oroszbarát Renato Usatîinak az erőteljes népszerűsítése; az információs hadviselés (főleg a hagyományos médiában, a moldávok nagyobb része ugyanis orosz vagy oroszbarát tévéműsorokat néz); az alternatív energiapolitikák gáncsolása; kereskedelmi kvótákkal a moldáv behozatal befolyásolása.

Az orosz kapcsolatokat befolyásolni fogják a Transznyisztriát is ellátó chişinăui repülőtérnek a leendő tulajdonviszonyai. Jelenleg egy orosz üzletember, [Andrej Goncsarenkó az Avia Invest](#) nevű cége révén, koncesszióban bérli az ország legfontosabb stratégiai pontját, a nemzetközi repülőtér. Goncsarenkó partnere egy szintén orosz pénzintézet, a [Vnyesekonombank](#), amely a moldovai-izraeli üzletembernek, Ilan Shornak adta át a reptér vámmentes üzleteit és kereskedelmi jogait. Ráadásul a [Rotschild ház angliai ága](#) is beszállt a repülőtérrel kapcsolatos üzletbe. A korrupciós vádak miatt jelenleg Izraelben bujkáló Shor az orosz pénzintézet megbízásából volt a moldáv BEM bank elnöke 2015-ben, a banksíbolási botrány idején. Ugyanakkor Shor moldovai pártja biztosítja ma a parlamenti többséget a szocialistáknak. A leírtak is azt jelzik, mennyire összetett és bonyolult nemzetközi hatalmi hálózatban kell fenntartania magát a kis Moldovának. A [repülőtér Dodon](#) államosítani akarta, így nem véletlen, hogy Vlagyimir Putyin orosz elnök barátságtalanná vált vele szemben, és a mostani elnökválasztási kampányban sem támogatta őt nyíltan.

Úgy hiszem, Oroszország, az USA-hoz hasonlóan, a pénzügyek, az energiapolitika és az információs hadviselés terén igyekszik megtartani az előnyét a saját érdekszférájában, és a megújuló politikájában rugalmasan és előítéletek nélkül keres rövid távon partnereket bizonyos konkrét témákban – akár Sandu személyében is.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az információs hadviselés felfutása és a nyilvánosság manipuláltsága miatt egyre inkább korlátozottá válik a regionális tájékozódási és kommunikációs lehetőségünk. Továbbra is jó esélyt látok a budapesti–chişinăui kétoldalú kapcsolatok fejlődésére, amelynek a multilaterális és az európai uniós környezet, valamint a sikeres moldovai bankunk is biztosíthatja a teret. Várható, hogy külföldön élénken érdeklődni fognak a Moldova térségében folytatandó politikánk iránt. Ezzel kapcsolatban érdemes lenne több információt is közzétennünk.